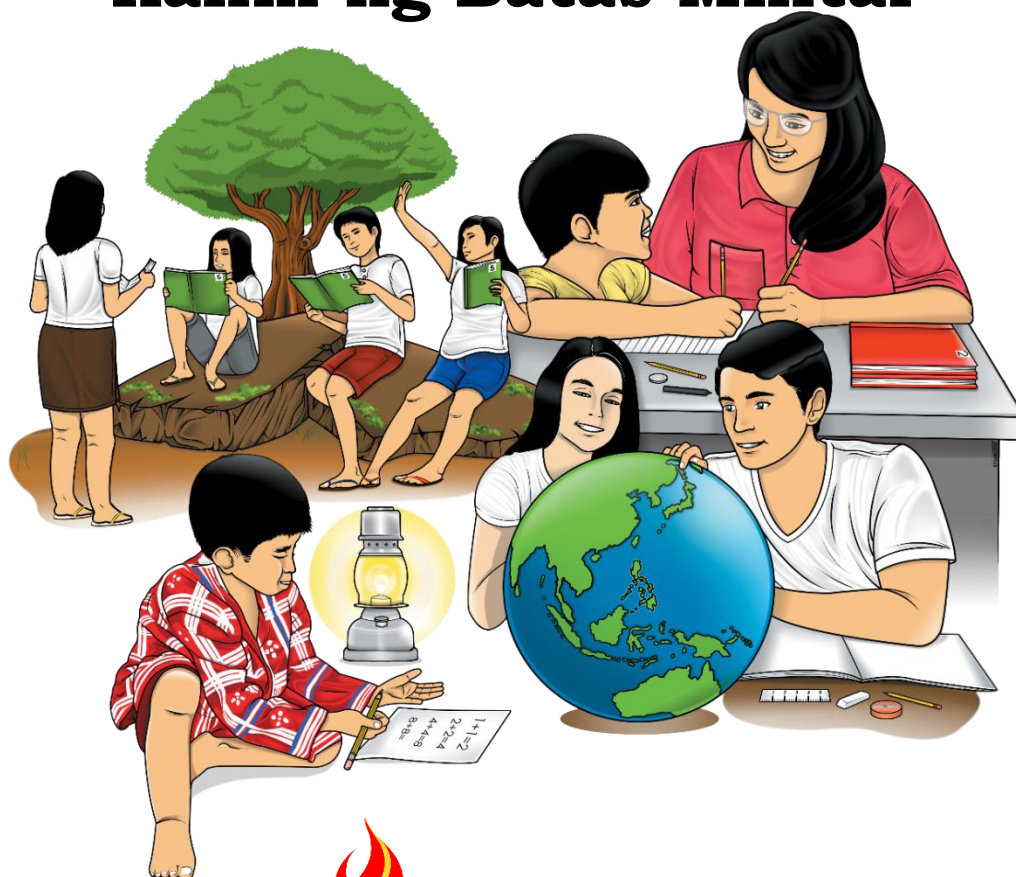

Araling Panlipunan

Ikaapat na Markahan – Modyul 1: Mga Suliranin at Hamon sa Ilalim ng Batas Militar

Araling Panlipunan- Ikaanim na Baitang

Alternative Delivery Mode

Quarter 4 – Module 1: Mga Suliranin at Hamon sa Ilalim ng Batas Militar

First Edition, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Secretary: Leonor Magtolis Briones

Undersecretary: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Mark Twain V. Patiño	
Taguhit:	Lovely B. Salve	
Editor:	Ma. Analyn T. Villamor	Ryan C. Alvarez
	Joy B. Fernandez	Rizza Mae E. Flores
Tagasuri:	Jordan T. Beleganio	Mayo P. Villamor
	Marlon C. Dublin	Analee B. Alingco
Tagalapat:	Mayo P. Villamor	Leomar G. Paracha
Tagapamahala:	Ramir B. Uytico	Arlene G. Bermejo
	Pedro T. Escobarte	Ruby Therese P. Almencio
	Elena D. Gonzaga	Nenita P. Gamao
	Donald T. Genine	Jordan T. Beleganio
	Celestino Dalumpines	Marlon C. Dublin
	Mary Hazel Vivien Pineda	

Printed in the Philippines by _____

Department of Education – Region VI- Western Visayas

Office Address: Schools Division of Sagay City
Quezon St., Brgy. Poblacion 1, Sagay City, Neg.Occ. 6122

Telefax: (034) 488-0415; 488-0416

E-mail Address: sagay.city001@deped.gov.ph

Araling Panlipunan

**Ikaapat na Markahan – Modyul 1:
Mga Suliranin at Hamon sa
Ilalim ng Batas Militar**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Narinig mo na ba ang salitang *martial law*? Ano kaya ang ibig sabihin nito? Marahil ay may narinig o nabasa ka tungkol sa mga karanasan ng ibat-ibang tao tungkol sa panahon ng pagdeklara ng Batas Militar o *martial law*.

Ano nga ba ang tinatawag na batas militar? Ano kaya ang basehan ng pamahalaan sa pagdeklara nito? Ano naman ang epekto nito sa pamumuhay nating mga Pilipino?

Sa modyul na ito ay tatalakayin at ipapaliwanag natin ang kahulugan ng Batas Militar. Ilalahad at aalamin natin ang mga pangyayaring nagbigay-daan sa pagdeklara nito gayundin ang mga suliranin at hamong kinaharap ng bansa sa ilalim ng deklarasyong ito.

Ang modyul na ito ay binubuo ng tatlong aralin:

- Aralin 1- Mga Pangyayaring Nagbigay Daan sa Pagtakda ng Batas Militar
- Aralin 2-Mga Epekto ng Batas Militar sa Pulitika, Pangkabuhayan at Pamumuhay ng mga Pilipino
- Aralin 3-Mga Karanasan ng mga Piling Taumbayan sa Panahon ng Batas Militar.

Pagkatapos mong gawin ang mga aralin sa modyul na ito, ikaw ay inaasahang makakagawa ng mga sumusunod:

1. Nakakapagbigay ng mga pangyayaring nagbigay daan sa pagtakda ng batas militar.
2. Nakakatalakay ng mga epekto ng batas militar sa pulitika, pangkabuhayan at pamumuhay ng mga Pilipino.
3. Naiisa-isa at natatalakay ang mga karanasan ng mga piling taumbayan sa panahon ng batas militar.

Subukin

Panuto: Baasahin at unawain ang nga sumusunod na tanong. Isulat sa sagutang papel ang titik ng tamang sagot.

1. Ang Pilipinas ay isa sa mga bansa sa Asya na nakaranas ng Batas Militar. Ano ang ibig sabihin ng Batas Militar?
 - A. Ito ay pagtatalaga sa militar na mamuno sa bansa.
 - B. Ito ay espesyal na kapangyarihan ng estado na maaring ipatupad kung ang bansa ay nasa ilalim ng rebelyon, pananakop at iba pa.
 - C. Ito ay pagsuspende sa mga kilos at operasyon ng militar sa bansa.
 - D. Ito ay batas para sa mga *military*.
2. Sino sa mga sumusunod na pangulo ng bansa ang nagdeklara ng Batas Militar noong 1972?

A. Diosdado Macapagal	C. Manuel A. Roxas
B. Ferdinand Marcos	D. Ramon Magsaysay
3. Ano ang ibig sabihin ng salitang *warrant of arrest*?
 - A. Ito ay inilalabas ng huwes ng korte na nagpapahintulot sa pag-aresto sa indibidwal.
 - B. Ito ay inilalabas ng pulis na nagpapahintulot sa pag-aaresto sa indibidwal.
 - C. Ito ay inilalabas ng punong-barangay na nagpapahintulot sa pag-aresto ng indibidwal.
 - D. Ito ay isang imbitasyon para sa pagtitipon.
4. Ano ang kahulugan ng *writ of habeas corpus*?
 - A. Ito ay isang proteksiyon ng bawat mamamayan mula sa ilegal na pagkakakulong o detensyon nang walang ipinapakita na *warrant of arrest*.
 - B. Ito ay pagpapakulong sa mga nagkasalang mamayan.
 - C. Ito ay ang pag-aresto sa isang indibidwal.
 - D. Ito ay pagpapalaya sa mga nakakulong.

5. Bakit maraming negosyo ang napinid noong panahon ng Batas Militar?
- A. Naging tamad ang mga Pilipino.
 - B. Wala nang puhunang natira sa mga negosyante.
 - C. Takot ang maraming negosyante dahil sa mga kaguluhan.
 - D. Wala na silang mabibili na paninda.
6. Alin sa mga sumusunod na pahayag ang hindi mabuting epekto ng Batas Militar sa bansa?
- A. Umunlad ng bahagya ang imprastraktura.
 - B. Umuuwi ng maaga ang mga kabataan.
 - C. Maraming tao ang ikinulong.
 - D. Bumaba ang kriminalidad.
7. Huhulihin ang sinumang magsalita laban sa pamahalaang Marcos noong panahon ng Batas Militar. Anong karapatan ng mamamayan ang nilabag nito?
- A. Karapatang bumuto.
 - B. Karapatang magmay-ari.
 - C. Karapatang mabuhay.
 - D. Karapatan sa malayang pamamahayag.
8. Alin sa mga sumusunod na pahayag tungkol sa Batas Militar ang masasabing tama?
- A. Apektado ng Batas Militar ang pamumuhay ng mga Pilipino.
 - B. Maluwag sa loob na tinanggap ng mga Pilipino ang Batas Militar.
 - C. Hinayaan ni Pangulong Marcos ang kanyang mga kalaban sa politika.
 - D. Walang mabuting epekto ang Batas Militar sa ating bansa.
9. Sino ang naging biktima ng Batas Militar ang itinuturing na isa sa pinaka maimpluwensiyang director ng *Philippine Cinema*?
- A. Lino Brocka
 - B. Behn Cervantes
 - C. Benigno "Ninoy" Aquino
 - D. Geny Lopez
10. Sino ang mahigpit na kritiko ni Pangulong Marcos ang binaril at namatay habang pababa ito sa eroplano?
- A. Behn Cervantes
 - B. Benigno "Ninoy" Aquino
 - C. Geny Lopez
 - D. Lino Brocka

Aralin

1

Mga Pangyayaring Nagbigay - Daan sa Pagtakda ng Batas Militar

Maraming pangyayari sa ating bansa ang nagtulak upang itakda ang Batas Militar noong panahon ni Pangulong Marcos. Mahalagang malaman mo kung ano-ano ang mga ito.

Balikan

Panuto: Basahin at unawain nang mabuti ang bawat aytem. Bilugan ang titik ng tamang sagot. Gawin ito sa hiwalay na papel.

1. Sino sa mga sumusunod na pangulo ang nagpatupad ng programang Parity Rights?
A. Carlos P. Garcia
B. Diosdado Macapagal
C. Manuel A. Roxas
D. Ramon Magsaysay
2. Isa sa mga programang nailunsad sa ating bansa ay ang “Pilipino Muna” kung saan nabigyan ng pagkakataon ang mga lokal na produkto na makilala hindi lamang sa loob ng bansa kundi maging sa labas nito. Sinong pangulo ang naglunsad ng programang ito?
A. Carlos P. Garcia
B. Diosdado Macapagal
C. Manuel A. Roxas
D. Ramon Magsaysay
3. Sino sa mga sumusunod na pangulo ang namatay dahil sa pagbagsak ng eroplanong kanyang sinakyan?
A. Carlos P. Garcia
B. Diosdado Macapagal
C. Manuel A. Roxas
D. Ramon Magsaysay
4. Isa sa mga pangunahing programa ng bawat pangulo ay ang patakaran sa reporma sa lupa. Sino sa mga sumusunod na pangulo ng Pilipinas na unang naglatag ng *Land Reform Law*?
A. Carlos P. Garcia
C. Manuel A. Roxas

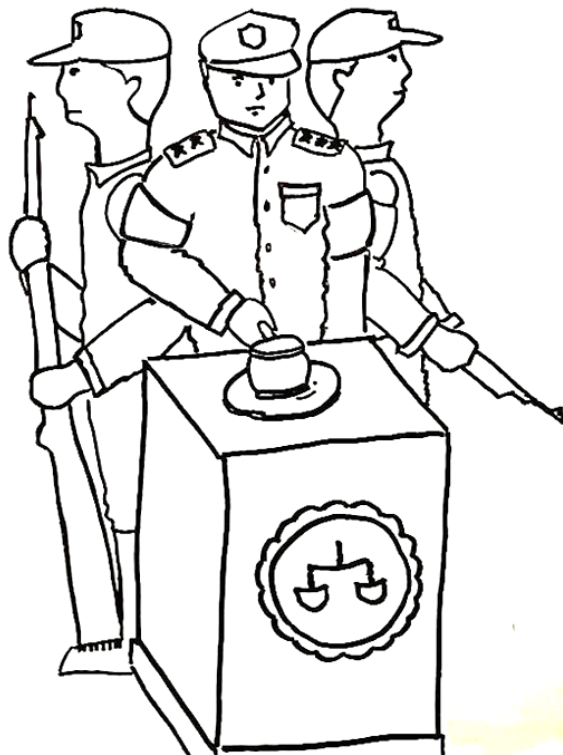
B. Diosdado Macapagal

D. Ramon Magsaysay

5. Isa sa mga tanyag na pangulo ng Pilipinas si Pangulong Ramon Magsaysay. Tinawag siyang “Idolo ng Masa” ng karamihang Pilipino. Bakit siya tinawag na Idolo ng Masa?
- A. Dahil pinapahalagahan niya ang mga karaniwang tao.
 - B. Takot sa kanya ang mga mayayaman.
 - C. Takot sa kanya ang mga mahihirap.
 - D. Lahat ng bumuto sa kanya upang manalo ay mga mahihirap.

Tuklasin

Masdan ang larawan. Ano kaya ang mensaheng nais ipahiwatig ng mga ito? Ano-ano sa palagay mo ang mangyayari sa isang bansa kung ang Batas Militar ang umiiral dito?

Suriin

Ang Batas Militar ay espesyal na kapangyarihan ng estado na karaniwang ipinatutupad ng isang pamahalaan kapag hindi na nito maayos na magampanan ang pamamahala gamit ang sibilyan nitong kapangyarihan. Maaari ring magdeklara ng batas militar kapag may matinding sakuna o hidwaan gaya ng pananakop. Malimit na may kaakibat na pagpapatupad ng *curfew* (takdang oras ng pagbabawal sa mga taong sibilyan na lumabas ng kanilang mga bahay), pagsuspende ng batas sibil, karapatang sibil, *habeas corpus* at pagsasailalim ng hukumang-militar sa mga sibilyan.

Sa bisa ng Proklamasyon Bilang 1081 na nilagdaan ni Pangulong Marcos noong Setyembre 21, 1972, ang Pilipinas ay napasailalim sa Batas Militar. Layunin nito na mailigtas ang Republika at bumuo ng Bagong Lipunan.

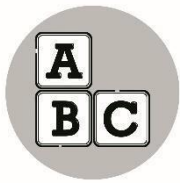
Naging basehan sa pagdeklara nito ang Artikulo VIII, Seksyon 10, Talata 2 ng Saligang Batas ng 1935. Ayon dito, ang Pangulo ng Pilipinas ay may karapatan at kapangyarihang magdeklara ng batas militar kung may nagbabantang panganib tulad ng rebelyon, paghihimagsik, paglusob, at karahasan.

Narito ang mga pangyayari na nagbigay-daan sa pagdeklara ng Batas Militar ng Pilipinas noong 1972:

1. Noong Enero 30, 1970, naganap ang madugong *rally* ng mga mag-aaral at manggagawa sa Mendiola malapit sa Malacañang. Hiling ng mga kabataang aktibista ang mga sumusunod:
 - isang mabuting pamahalaan na walang katiwalian at kasamaan;
 - pagtataguyod ng katarungan;
 - pagpapaunlad ng sistema ng edukasyon;
 - pagpapababa sa presyo ng mga bilihin;
 - hanapbuhay para sa mga walang trabaho; at
 - pagbabago ng Saligang Batas ng 1935 upang malunasan ang mga problema ng bansa.

Sa paningin ng pamahalaan, ang mga mag-aaral na nagpapahayag ay walang disiplina at hindi makuhang kontrolin ng kanilang mga lider. Ang mga namatay na mag-aaral ay iniyakan ng kanilang mga kasama at nagbunga ng masamang pagkakilala sa mga alagad ng batas.

2. Noong Agosto 21, 1971 ay hinagisan ng granada ang isang malaking pagpupulong ng Partido Liberal sa Plaza Miranda sa Quiapo. Ito ay nag-iwan ng maraming sugatang kandidato ng Partido Liberal at iba pang nagsidalo sa nasabing pagpupulong. Makalipas ang ilang oras ay sinuspinde ng Pangulong Marcos ang *writ of habeas corpus* (Ito ay proteksyon ng mamamayan laban sa ilegal na pagkadakip o detensyon).
3. Ang mga serye ng pambobomba sa Metro Manila mula March 15 hanggang September 11, 1972 na pinaghihinalang gawa ng CPP- NPA na ikinasawi ng maraming tao
4. Ang pananambang sa kumboy ni Juan Ponce Enrile, Kalihim ng Tanggulang Pambansa noong Setyembre 22, 1972 bandang alas 9:00 ng gabi

Pagyamanin

Panuto: Basahin at unawain ang mga tanong sa ibaba. Isulat ang titik ng tamang sagot sa sagutang papel.

1. Ano ang naging basehan sa pagdeklara ng Batas Militar?
 - A. Artikulo VIII, Seksiyon 10, Talata 2 ng Saligang Batas ng 1897
 - B. Artikulo VIII, Seksiyon 10, Talata 2 ng Saligang Batas ng 1935
 - C. Artikulo VIII, Seksiyon 10, Talata 2 ng Saligang Batas ng 1973
 - D. Artikulo VIII, Seksiyon 10, Talata 2 ng Saligang Batas ng 1986
2. Ayon sa ating Saligang Batas, ano-ano ang maaaring maging dahilan ng pagdeklara ng Batas Militar?
 - A. Kawalan ng pagkain, tubig at suplay ng kuryente.
 - B. Kawalan ng bahay at lupa ng mamayan
 - C. Pagkakaroon ng rebelyon, pananakop o matinding sakuna
 - D. Tumitinding alitan ng mga politiko.

3. Anong proklamasyon ang nagbigay- bisa sa pagdeklara ng Batas Militar?
 - A. Proklamasyon Bilang 1800
 - B. Proklamasyon Bilang 1081
 - C. Proklamasyon Bilang 1091
 - D. Proklamasyon Bilang 2000
4. Kailan nilagdaan ang ni Pangulong Marcos ang Batas Militar?
 - A. Setyembre 12, 1972
 - B. Setyembre 21, 1972
 - C. Setyembre 21, 1927
 - D. Setyembre 21, 1986
5. Alin sa mga sumusunod ang isa sa pangunahing layunin ni Pangulong Marcos sa pagdeklara ng Batas Militar noong 1972?
 - A. Upang mailigtas ang Republika at bumuo ng Bagong Lipunan.
 - B. Upang dumami ang mga mamumuhunan sa ating bansa.
 - C. Upang lumakas ang sandatahang lakas ng bansa.
 - D. Upang maubos ang lahat ng mga rebelde sa ating bansa.

Isaisip

Ang isang estado ay may espesyal na kapangyarihan na magdeklara ng Batas Militar kapag hindi na magampanan ng pamahalaan ang kaayusan ng bansa.

Naging basehan ng pagdeklara ng Batas Militar ang Artikulo VIII, Seksyon 10, Talata 2 ng Saligang Batas ng Pilipinas ng 1935.

Ang mga pangyayaring nagbigay-daan sa pagdeklara ng Batas Militar ay ang sumusunod:

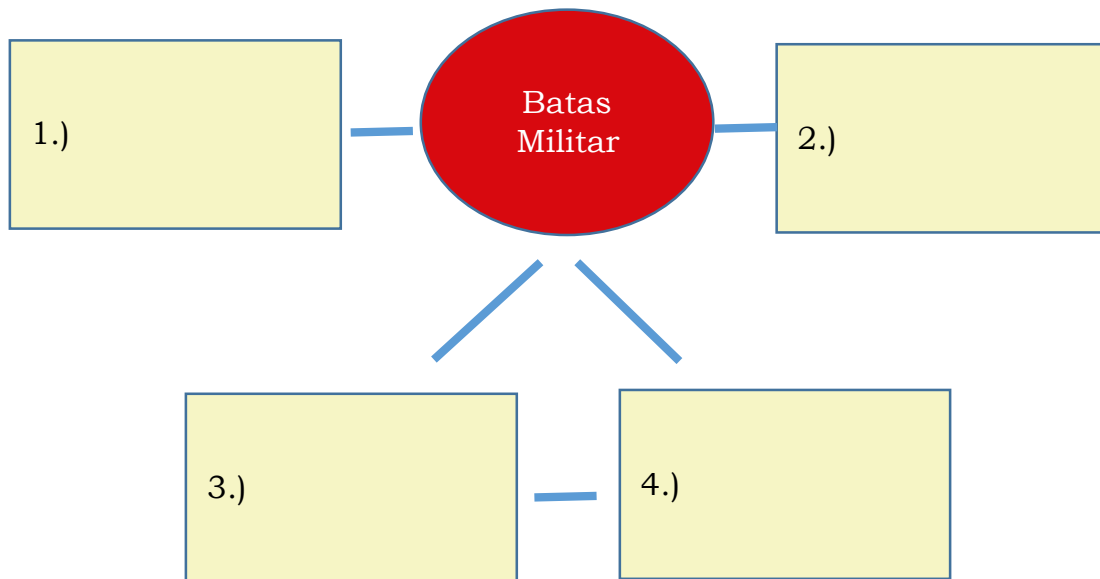
- pagkaroon ng madugong rally ng mga kabataan malapit sa Mendiola noong Enero 30, 1970
- pag-hagis ng granada sa isang malaking pagtitipon ng Partido Liberal sa Plaza Miranda sa Quiapo noong Agosto 21, 1971
- paglala ng krimen sa bansa
- pagtambang umano ng kumboy ni Juan Ponce Enrile

Isagawa

Panuto: Kumpletuhin ang graphic organizer sa ibaba. Gawin ito sa hiwalay na papel.

Mga Dahilan sa Pagdeklara ng Batas Militar

Tayahin

Panuto: Basahin at unawain ang bawat aytem. Isulat ang titik ng tamang sagot sa papel.

1. Alin sa mga sumusunod ang naging batayan sa pagdeklara ng Batas Militar?
 - A. Saligang Batas
 - B. Ordinansa
 - C. Barangay Resolution
 - D. Kasaysayan
2. Sa anong bahagi ng ating Saligang Batas makikita ang probisyon sa pagdeklara ng batas militar?
 - A. Preamble
 - B. Code of Ethics
 - C. Artikulo II
 - D. Artikulo VIII Seksyon X Talata 2

3. Kailan nilagdaan ni Pangulong Marcos ang Batas Militar?
 - A. Setyembre 21, 1972
 - B. Setyembre 23, 1972
 - C. Setyembre 12, 1972
 - D. Agosto 21, 1971
4. Ang mga sumusunod ay dahilan ng pagdeklara ng Batas Militar maliban sa isa. Alin sa mga ito ang hindi kasali?
 - A. Paglala ng problema sa droga.
 - B. Paglala ng krimen tulad ng pagnanakaw, patayan at iba pa.
 - C. Paghagis ng granada sa isang pagtitipon ng Partido Liberal.
 - D. Pagkaroon ng madugong rally ng mga mag-aaral sa Mendiola.
5. Alin sa mga ito ang isa sa mga layunin ng Batas Militar?
 - A. Bumuo ng Bagong Lipunan.
 - B. Maparusahan ang lahat ng kriminal.
 - C. Magkaroon ng maunlad na bayan.
 - D. Yumaman ang Pilipinas.

Karagdagang Gawain

Panuto: Basahin ang mga kaisipan hinggil sa Batas Militar sa Hanay A at piliin mula sa Hanay B ang kaisipang bubuo rito. Titik na lamang ang isulat.

A

- ___1. Ang Batas Militar ay isang ____.
- ___2. Sa bisa ng Proklamasyon Bilang 1081 ____.
- ___3. Naging basehan sa pagdeklara ng Batas Militar ang ____.

B

- A. idineklara ang Batas Militar sa Pilipinas noong 1972
- B. Artikulo VIII, Seksyon 10, Talata 2 ng Saligang Batas ng 1935
- C. kakaibang kapangyarihan ng estado na ipinatutupad nang panandalian ng isang pamahalaan kapag hindi na nito maayos magampanan ang pamamahala gamit ang sibilyan nitong kapangyarihan

Aralin**2****Mga Epekto ng Batas Militar sa Politika, Pangkabuhayan, at Pamumuhay ng mga Pilipino**

Sa modyul na ito ay matatalakay kung ano ano ang naging epekto ng Batas Militar sa mga Pilipino. Makabubuting malaman mo ito bilang mag-aaral upang ganap na maunawaan ang kasaysayan ng ating bansa.

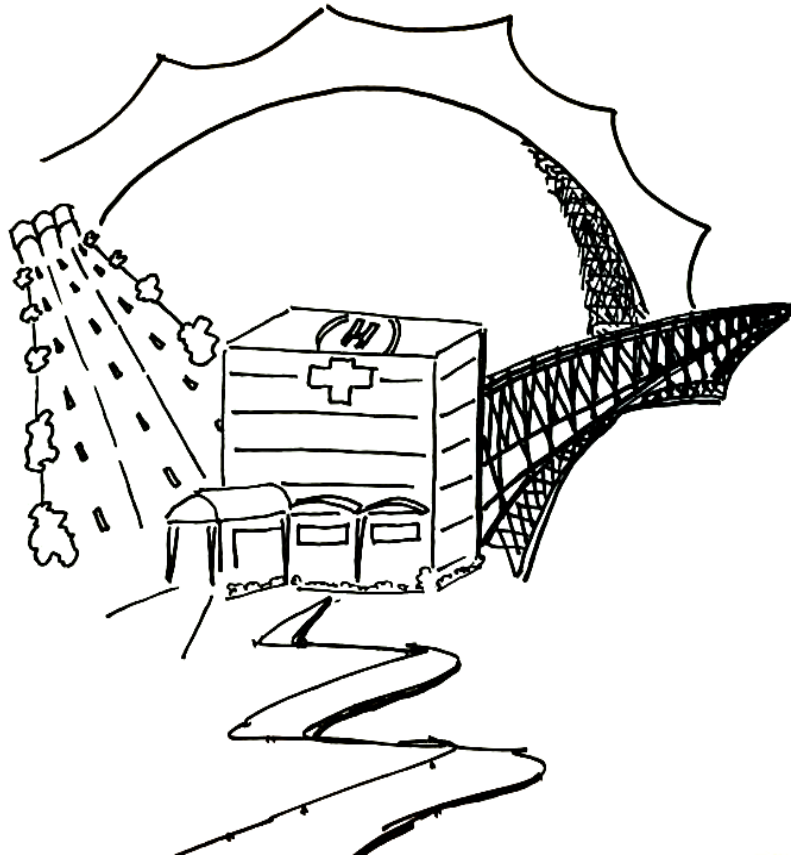
Balikan

Panuto: Isulat sa patlang ang ✓ kung tama ang kaisipan hinggil sa Batas Militar at X naman kung mali. Gawin ito sa hiwalay na papel.

- ___ 1. Ang curfew ay takdang oras ng pagbabawal sa mga taong sibilyan na lumabas ng kanilang mga bahay.
- ___ 2. Suspindedo ang *writ of habeas corpus* kung ang bayan ay nasa ilalim ng Batas Militar.
- ___ 3. Isa sa mga dahilan ng pagdeklara ng Batas Militar ay ang pagdami ng mga namatay dahil sa gutom at bagyo.
- ___ 4. Ang pagdeklara ng Batas Militar ay hindi sang-ayon sa Saligang Batas.
- ___ 5. Labag sa karapatang pantao ang pag-aresto ng walang *warrant of arrest*.

Tuklasin

Bagong Lipunan. Ito ang tawag sa lipunan ng rehimeng Marcos. Nais nitong magbigay-disiplina sa mga mamamayan para sa ikauunlad ng bayan. Nadisiplina at nabago nga ba talaga ang lipunan? Ano ang mga naging epekto ng Batas Militar sa aspetong politika, pangkabuhayan at pamumuhay ng mga Pilipino?

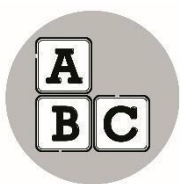
Suriin

May mabuti at hindi mabuting epekto ang Batas Militar. Ilan sa mga ito mabuting epekto ay ang mga sumusunod:

- Umiwas ang mga tao na magkalat sa daan.
- Bumaba ang kriminalidad.
- Umuuwi nang maaga ang mga kabataan dahil sa ipinatupad na curfew.
- Naging malinis ang mga daan at naging disiplinado ang mamamayan.
- Umunlad ng bahagya ang bansa sa larangan ng imprastraktura tulad ng pagkatayo ng San Juanico Bridge, Cultural Center of the Philippines, Lung Center at Heart Center, North Luzon at South Luzon Expressway.
- Nagkaroon rin ng programang Green Revolution at reporma sa lupa.

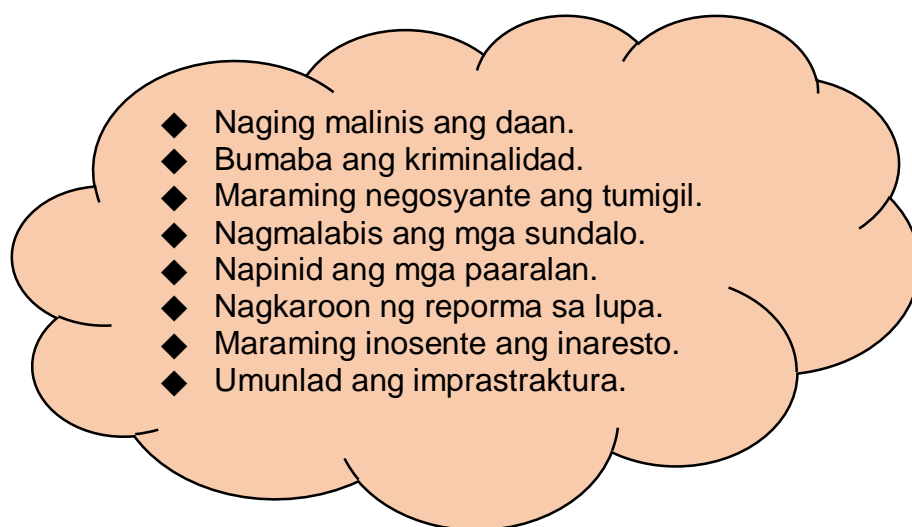
Marami ring hindi mabuting dulot ang deklarasyon ng Batas Militar. Ilan sa mga ito ay ang sumusunod:

- Pagpapaaresto ni Marcos sa mga kalaban niya sa pamahalaan.
- Pagpapadampot ni Pangulong Marcos sa mga pinaghinalaang kasapi ng rebeldeng CPP-NPA.
- Pagkatigil sa mga gawain ng pamahalaang pambansa at lokal. Ang mga sektor ng kabuhayang pambansa na produktibo ay huminto rin.
- Pagkatigil sa mga gawain ng maraming negosyante.
- Pang-aabuso ng militar sa kanilang kapangyarihan.
- Nasiil ang karapatang-pantao ng ilang mamamayan. Wala na ring karapatang magpahayag ang mga mamamayan dahil sila ay huhulihin kapag laban sa pamahalaan ang isusulat o ilalathala. Maraming dinampot na mga inosente.
- Maraming mga nawalang indibidwal na hanggang ngayon ay hindi man lang nasilayan ng kanilang mga pamilya.

Pagyamanin

Panuto: Tukuyin kung ang mga kaisipang nasa loob ng ULAP ay nagsasaad ng mabuti o hindi mabuting dulot ng Batas Militar. Kumpletuhin ang kahon sa ibaba. Gawin ito sa hiwalay na papel.

Mabuting Epekto	Hindi Mabuting Epekto

Isaisip

Mga mabubuting epekto ng Batas Militar:

- *umunlad nang bahagya ang imprastraktura;*
- *bumaba kriminalidad;*
- *nagkaroon ng programang “Green Revolution” at programa sa lupa; at*
- *umiwas ang mga taong kumalat sa daan.*

Mga hindi-mabuting epekto ng Batas Militar:

- *pinaaresto ang mga kalaban ni Marcos sa politika;*
- *naging mapang-abuso ang mga militar;*
- *nasiil ang karapatan ng mga mamamayang magpahayag; at*
- *huminto ang kabuhayang pambansa.*

Isagawa

Panuto: Isulat ang TAMA kung ang pangungusap ay nagsasaad ng tamang kaisipan at MALI naman kung hindi. Gawin ito sa hiwalay na papel.

- ____ 1. Naging malinis ang daan sa panahon ng Batas Militar.
- ____ 2. Naging disiplinado ang mga tao noon.
- ____ 3. Umuuwi ng maaga ang mga kabataan dahil sa *curfew*.
- ____ 4. Walang ginawa ang rehimeng Marcos laban sa kanyang mga kalaban sa politika.
- ____ 5. Higit na ligtas ang mga tao noon.

Tayahin

Panuto: Gumawa ng sanaysay na nagpapakita ng mga mabuti at dimabuting epekto ng Batas Militar sa bansa na may temang “Batas Militar: Larawan ng Dekada ‘70”. Gamiting gabay ang rubric sa ibaba.

KRAYTIRYA SA PAGSUSULAT NG SANAYSAY	
Nilalaman	45%
Kaugnayan sa Tema	30%
Paggamit ng Salita	25%
Kabuuan	100%

Karagdagang Gawain

Panuto: Iba-iba ang naging pagtanggap ng mga Pilipino sa epekto ng Batas Militar. Mayroong positibo at negatibong pananaw. Gumawa ng panayam sa mga taong nakaranas nito gamit ang telepono, video call, pagtawag sa *cellphone*, *messenger*, at iba pa. Gawing gabay ang rubrik sa ibaba sa pagsagawa ng panayam.

RUBRIKS SA PAGMAMARKA NG PANAYAM			
Pamantayan	Paglalarawan/ Deskripsyon	Puntos	Natamong Puntos
Nilalaman	Wasto ang lahat ng datos na binanggit sa panayam. Gumamit ng mahigit sa limang sanggunian upang maging makatotohanan at katanggap-tanggap ang mga impormasyon.	6	
Pagsusuri	Naipapakita ang pagsusuri sa opinyon at ideya ng kinakapanayam.	5	
Mga Tanong	Maayos at makabuluhan ang mga tanong. May kaugnayan ang mga tanong sa bawat isa.	5	
Pagkamalikhain	Gumagamit ng mga <i>visual</i> o <i>video presentation</i> .	4	
	KABUUAN	20	

Aralin**3****Mga Karanasan ng mga Piling Taumbayan sa Panahon ng Batas Militar**

Ilalahad sa araling ito ang mga naging karanasan ng mga piling taumbayan noong panahon ng Batas Militar. Alamin ang mga dahilan kung bakit nangyari ito sa kanila.

Balikan

Panuto: Tukuyin kung ang mga kaisipang nasa loob ng kahon ay nagsasaad ng mabuti o hindi mabuting dulot ng Batas Militar. Kumpletuhin ang kahon sa ibaba. Gawin ito sa hiwalay na papel.

- ◆ Naging malinis ang daan.
- ◆ Maraming karapatang pantao ang nilabag.
- ◆ Natatakot lumabas ang mga tao.
- ◆ Umunlad ang imprastraktura.
- ◆ Maagang umuuwi ang mga kabataan.
- ◆ Naging mapang-abuso ang ibang kasapi ng militar.

Mabuting Epekto ng Batas Militar	Hindi- Mabuting Epekto ng Batas Militar

Tuklasin

Masdan ang larawan. Ano ang isinasaad nito? Ano kaya ang dinanas ng mga tao sa panahon ng Batas Militar?

Matutunghayan mo sa aralin na ito ang mga nangyari sa mga piling taumbayan sa panahon ng Batas Militar.

Suriin

May mga nangyaring paglabag sa mga karapatang-pantao noong panahon ng Batas Militar. Sila ang mga taong piniling ipaglaban ang demokrasya kahit kapalit ay ang kanilang kaligtasan at buhay. Ating alamin ang kani-kanilang buhay, ano ang kanilang ginawa laban sa diktatorya at kung ano ang mga nangyari sa kanila.

A. Benigno Simeon “Ninoy” Aquino Jr.

Si Ninoy ay naging senador mula 1967 hanggang 1972. Siya ay kabiya ng dating Pangulong Corazon Aquino at ama ni Pangulong Noynoy Aquino. Bilang isang senador, siya ang pangunahing kritiko ni Pangulong Marcos. Siya ay inaresto noong 1972 at pinaratangang kasabwat ng rebeldeng NPA. Tumakbo siya sa halalan noong 1978 subalit siya at ang kanyang mga kapartido ay natalo. Noong 1980 ay pinahintulutan siya ng Pangulong Marcos na magpagamot sa *Amerika* dahil sa sakit sa puso. Noong Agosto 21, 1983, sa kabila ng pagtutol ng pamahalaan, siya ay bumalik sa Pilipinas ngunit habang pababa pa lamang sa *tarmac* ng *Manila International Airport* (ngayon ay Ninoy Aquino International Airport) ay pataksil siyang binaril at namatay. Ang kanyang kamatayan ang nagtulak sa kanyang asawa na si Cory Aquino na tumakbo sa pagkapangulo sa Snap Election noong 1986. Dagdag pa dito, ang pangyayaring ito ay isa sa mga dahilan upang magising ang damdaming makabayan ng mga Pilipino at nag-udyok sa pagkakabuo ng *1986 EDSA People Power Revolution*.

B. Jovito R. Salonga

Isa sa mga natatanging senador ng Pilipinas si Jovito R. Salonga. Nagsimula ang kanyang karera sa politika noon 1960 kung saan siya ay tumakbo at nanalo bilang *Congressman* ng *Second District* (Ikalawang Distrito) ng Rizal. Tumakbo at nanalo siyang senador noong 1965 kung saan nanalo rin si Ferdinand Marcos bilang pangulo sa kanyang unang termino. Maraming siyang isiniwalat na kamalian ng rehimeng Marcos tulad ng isang ma-anomalyang kontrata o tinawag niyang *Benguet- Bahamas Deal*. Dahil dito siya ay tinawag na “*Nation’s Fiscalizer*”. Isa siya sa mga malubhang nasugatan sa *Plaza Miranda Bombing* noong 1971 ngunit sa kabila nito nanalo pa rin siyang senador. Inaresto siya noong Oktubre 1980 at ikinulong sa Fort Bonifacio dahil siya ay inakusahang kasabwat sa mga nagpapalanong patayin si Marcos. Kalaunan ay pinalaya siya ni Marcos ngunit kinasuhan ng pagiging subersibo. Umalis ng bansa at nanirahan sa Hawaii ang kanyang pamilya ngunit bumalik din sa Pilipinas matapos mabalitaan ang pagkamatay ng kaibigang si Ninoy Aquino. Sinupurtohan niya ang pagkapangulo ni Cory Aquino. Nang mabuwag ang rehimeng Marcos siya ay itinilagang pinuno ng *Presidential Commission on Good Governance* (PCGG) na siyang tagapaghabol sa mga nakaw na yaman ng mga Marcos.

C. Jose W. Diokno

Ipinanganak noong Pebrero 26, 1922, siya lang ang tanging taong nanguna sa parehong *Philippine Bar Exam* at *board exam* ng *Certified Public Accountants*. Ang kanyang karera ay kanyang inialay sa pagpapatupad ng karapatang pantao. Tumakbo at nanalo siyang senador noong 1963 sa ilalim ng Nacionalista Party (partido ni Marcos). Marami siyang ipinasang batas at pinarangalan na *Outstanding Senator of the Philippines* mula 1967 hanggang 1970. Nang sinuspinde ni Marcos ang pribilehiyo ng *writ of habeas corpus* ay tuluyan siyang umalis sa partido na kung saan kapartido niya si Marcos dahil naramdaman na niya ang pagbabago ng sistema ng pamamahala nito. Siya ay inaresto nang walang *warrant of arrest* ng mga sundalong lulan ng anim na trak. Dinala siya sa Camp Crame at kalauna'y sa Fort Bonifacio at doon ikinulong kasama ni Ninoy Aquino. Dahil silang dalawa ay mahigpit na kalaban ng pamahalaang Marcos, sila ay nilipat sa isang *solitary confinement* sa Laur, Nueva Ecija. Siya ay pinakawalan sa pagkakabilanggo noong Setyembre 11, 1974. Kasunod nito ay binuo niya ang *Free Legal Assistance Group* noong 1974 na nagbibigay nang walang bayad na pagtatanggol sa mga mamamayang inabuso ang karapatang pantao. Hindi siya natakot na makulong muli. Nang mabuwag ang batas militar ay itinilaga siya bilang pinuno ng *Presidential Committee on Human Rights*.

D. Lino O. Brocka

Siya ay isang direktor na ipinanganak noong Abril 3, 1939. Ang tunay niyang pangalan ay Catalino Ortiz Brocka. Siya ay tinaguriang pinakamaimpluwensiyang direktor ng *Philippine Cinema*. Kabilang sa mga ginawa niyang pelikula ay ang *Tinimbang Ka Ngunit Kulang* (1974), *Maynila sa Kuko ng Liwanag* (1975) at *Bayan Ko: Kapit sa Patalim* (1984). Isa siya sa mga nagtatag ng organisasyong *Concerned Artists of the Philippines (CAP)* na tumutulong sa mga manlilikha at mga artista upang mapaabot ang kanilang pagkabahala sa mga isyu ng lipunan kabilang na ang demokrasya. Siya, kasama ng kanyang mga pangkat ay naging aktibo sa mga demonstrasyon laban sa pamahalaan matapos ang pagpatay kay Ninoy Aquino noong 1983. Enero 28, 1985, si Lino Brocka kasama ni Behn Cervantes ay inaresto sa isang malawakang protesta ng mga tsuper. Sila ay pinaratangang ilegal na nagpasimuno ng protesta. Sila ay pinakawalan makalipas ang 16 na araw. Ang pelikulang *Bayan Ko* noong 1984 ay tinawag na subersibo ng pamahalaan. Nang matapos ang diktatoryang Marcos, siya ay itinalaga ng Pangulong Cory bilang isa sa mga tagapagsulat ng bagong Saligang Batas.

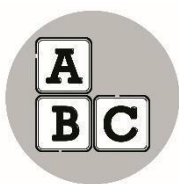
E. Behn H. Cervantes

Si Benjamin Roberto “Behn” H. Cervantes ay ipinanganak noong Agosto 25, 1938. Siya ay nanguna sa larangan ng teatro, isang guro at isang aktibista na ilang beses ikinulong noong panahon ng Batas Militar.

Ang pelikulang *Sakada* noong 1976 ay nagpapakita ng kahirapan ng mga mahihirap na mamamayang Pilipinong nagtatrabaho sa tubuhan. Ang mga kopya ng pelikulang ito ay hinuli ng rehimeng Marcos. Itinatag niya ang *UP Repertory Company* noong 1974 upang labanan ang matitinding puna ng administrasyon sa mga pelikulang Pilipino. Ang kanyang pangalan ay inilagay sa Bantayog ng mga Bayani bilang pagkilala sa kanyang kadakilaan na labanan ang diktatoryang Marcos.

F. Eugenio Moreno (“Geny”) Lopez Jr.

Siya ang panganay na anak ni Don Eugenio Lopez Sr. (Don Eñing). Ipinanganak siya noong Nobyembre 4, 1928. Kilala siya sa pangalang Geny Lopez. Ang kaniyang pamilya ang nagmamay-ari ng *Lopez Group of Companies* kabilang na ang isang malaking *TV network* sa bansa. Nang ideklara ang batas militar noong 1972, ang kaniyang pamilya ay naging biktima rin ng karahasan ng panahong ito. Noong Nobyembre nang taong iyon ay inimbitahan si Geny sa Malacañang na siyang opisyal na tahanan ng pangulo ng Pilipinas. Lingid sa kanya, siya pala ay dinala sa *Presidential Security Command* sa loob mismo ng Malacañang. Inakusahan siyang kasabwat ni Sergio Osmeña (Serge) sa planong pagpatay kay Marcos. Silang dalawa ay ikinulong sa Fort Bonifacio. Pinangakuang papakawalan si Geny kapalit ng paglilipat kay Marcos ng ibang negosyo ni Don Eñing. Ngunit nang mailipat na ang pagmamay-ari ng kanilang negosyo ay hindi pa rin ito pinakawalan. Noong 1977 ay nakatakas si Geny at Serge sa kanilang pagkakakulong at pumunta agad sa Amerika. Naging director siya ng *Movement for a Free Philippines*, isang organisasyong laban kay Marcos sa Amerika na naglalayong makamit ang tahimik na pagpapanumbalik ng demokrasya sa ating bansa.

Pagyamanin

Panuto: Isulat sa patlang ang tsek ✓ kung tama ang pahayag tungkol sa mga piling personalidad sa panahon ng Batas Militar at ekis X naman kung mali. Gawin ito sa hiwalay na papel.

- __1. Ipinaaresto ni Marcos ang kanyang mga kalaban sa politika.
- __2. Si Ninoy Aquino ay ikinulong at binaril habang pababa ng eroplano sa Manila International Airport (ngayon ay Ninoy Aquino International Airport).
- __3. Isang senador si Lino Brocka na kalaban ni Marcos.
- __4. Naging biktima rin ng Batas Militar ang mayamang pamilyang Lopez.
- __5. Si Jose Diokno ang tanging tao na nanguna sa resulta ng *bar exam* at *board exam* ng CPA.

Isaisip

- Marami sa ating mga kababayan ang nilabag ang kanilang karapatang pantao noong panahon ng Batas Militar. Ang mga sumusunod ay ang mga piling taumbayan na naging biktima ng diktatorya:
 - ◆ Benigno Simeon (Ninoy) Aquino Jr.
 - Isang senador at mahigpit na kalaban ni Marcos. Siya ay pinatay habang pababa sa tarmac ng eroplano sa Manila International Airport noong Agosto 21, 1983.
 - ◆ Jovito R. Salonga
 - Siya ay dinakip at ikinulong sa Fort Bonifacio noong Oktubre 1980 dahil siya daw ay kasabwat sa planong pagpatay kay Marcos.
 - ◆ Jose W. Diokno
 - Siya ay ikinulong sa Fort Bonifacio kasama ni Ninoy Aquino.

◆ Catalino O. Brocka

- Siya ay pinaratangang pasimuno ng ilegal na demonstrasyon, hinuli at ikinulong ngunit pinakawalan makalipas ang 16 na araw.

◆ Eugenio M. Lopez Jr.

- Siya ay inakusahang kasabwat sa pagpatay kay Marcos kasama ni Serge Osmeña ngunit nakatakas sa piitan noong 1977.

◆ Behn Cervantes

- Ikinulong kasama ni Lino Brocka dahil sa paratang na nagpasimuno ng ilegal na protesta.

- Ang mga pangyayaring ito ay naging indikasyon ng paglabag sa karapatang pantao sa ating bansa.

Isagawa

Panuto: Ang mga sumusunod na pangungusap sa ibaba ay tumutukoy sa mga karanasan ng mga piling taong-bayan na piniling ipaglaban ang demokrasya. Tukuyin ang taong tinutukoy sa bawat bilang. Piliin ang sagot sa loob ng kahon. Titik lamang ang isulat sa sagutang papel.

1. Ipinakulong sa Fort Bonifacio dahil kasabwat daw siya sa mga nagtatangkang patayin si Marcos ngunit nakatakas sa piitan noong 1977.
2. Binaril at namatay habang pababa sa tarmac ng eroplanong kanyang sinasakyan sa Manila International Airport noong Agosto 21, 1983.
3. Isang maimpluwensiyang director ng pelikulang Pilipino na ikinulong dahil sa paratang na pasimuno ng ilegal na protesta.
4. Ikinulong sa paratang na kasabwat ng mga gustong pumatay kay Marcos ngunit pinakawalan at kalauna'y kinasahun ng pagiging subersibo.
5. Inaresto nang walang *warrant of arrest* at ikinulong sa Fort Bonifacio kasama ni Ninoy Aquino.

- A. Benigno “Ninoy” Aquino
- B. Jovito R. Salonga
- C. Jose W. Diokno
- D. Catalino O. Brocka
- E. Eugenio “Geny” Lopez
- F. Behn Cervantes

Tayahin

Panuto: Isinasaad sa Hanay A ang pangalan ng mga piling taumbayan na nakaranas ng paglabag sa karapatang pantao sa panahon ng Batas Militar. Hanapin sa Hanay B ang dahilan kung bakit nangyari ang mga ito. Isulat ang titik ng tamang sagot sa sagutang papel.

A

B

<p>___ 1. Benigno Simeon “Ninoy” Aquino Jr.</p> <p>___ 2. Jovito R. Salonga</p> <p>___ 3. Behn H. Cervantes</p> <p>___ 4. Lino O. Brocka</p> <p>___ 5. Eugenio Moreno (“Geny”) Lopez Jr.</p>	<p>A. Siya ang pangunahing kritiko ni Pangulong Marcos.</p> <p>B. Siya ay inaresto at pinaratangang kasabwat ni Serge Osmeña.</p> <p>C. Siya ay aktibong nakikilahok sa mga protesta laban sa pamahalaan matapos ang pagpatay kay Ninoy Aquino.</p> <p>D. Ang kanyang pelikulang “Sakada” ay tinuring na subersibo ni Pangulong Marcos.</p> <p>E. Maraming siyang isiniwalat na kamalian ng rehimeng Marcos tulad ng isang ma-anomalyang kontrata o tinawag niyang <i>Benguet-Bahamas Deal</i>.</p>
--	---

Karagdagang Gawain

Panuto: Gumawa ng isang sanaysay na nagtatalakay ng kahalagahan ng karapatang pantao na may temang “Karapatan: Ipaglaban tungo sa Matatag na Pamahalaan”. Gamitin ang rubriks sa ibaba sa paggawa nito.

KRAYTIRYA SA PAGSUSULAT NG SANAYSAY	
Nilalaman	45%
Kaugnayan sa Tema	30%
Paggamit ng Salita	25%
Kabuuan	100%

Susi sa Pagwawasto

<p>Isagawa</p> <p>1. TAMA 2. TAMA 3. TAMA 4. MALI 5. TAMA</p> <p>Tayahin (Gamitin ang rubriks sa pagwawasto.)</p> <p>Karagdagang Gawain (Gamitin ang rubriks sa pagwawasto.)</p>	<p>Tayahin 1. A 2. E 3. D 4. C 5. B</p> <p>Karagdagang Gawain (Gamitin ang rubriks sa pagwawasto.)</p>
<p>Aralin II</p> <p>Balikan 1. / 2. / 3. X 4. X 5. /</p> <p>Pagyaanin 1. / 2. / 3. X 4. / 5. /</p> <p>Isagawa 1. E 2. A 3. D 4. B 5. C</p>	<p>Pagyaanin 1. / 2. / 3. X 4. / 5. /</p> <p>Balikan 1. E 2. A 3. D 4. B 5. C</p>
<p>Aralin I</p> <p>Balikan 1. C 2. A 3. D 4. B 5. A</p> <p>Pagyaanin 1. B 2. C 3. B 4. B 5. A</p> <p>Tayahin 1. A 2. D 3. A 4. A 5. A</p> <p>Karagdagang Gawain 1. C 2. A 3. B</p>	<p>Aralin III</p> <p>Balikan 1. / 2. / 3. X 4. / 5. /</p> <p>Mabuting Epekto - Naging malinis ang daan. - Umunlad ang imprastraktura. - Maagang umuwi ang mga kabataan.</p> <p>Hindi Mabuting Epekto - Maraming karapatang pantao ang nilabag. - Natatakot lumabas ang mga tao. - Naging mapang-abuso ang ibang kasapi ng military.</p>
<p>Subukin 1. B 2. B 3. A 4. A 5. C 6. C 7. D 8. A 9. A 10. B</p>	

Sanggunian

Teofista L.Vivar, PhD., et.al., Pilipinas: Kasaysayan at Pamahalaan, Batayang Aklat sa Unang Taon, (Edisyon 1997), 191-195

Florencia C. Domingo, PhD., et. al., Pilipinas: Isang Sulyap at Pagyakap, Batayang Aklat sa Araling Panlipunan I (Binagong Edisyon 2010), 233-241

CultureEd Philippines

*<https://philippineculturaleducation.com.ph/aquino-benigno-jr/>
November 21, 1983*

Official Gazette, Philippines, 2021. *“History of the Senate of the Philippines”*
*officialgazette.gov.ph/featured/the-history-of-the-senate-of-the-philippines/
October 16, 2016*

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph